

Πρόλογος

Για τα περισσότερα από τα μέλη της συντακτικής επιτροπής του Post Augustum ο Δημήτρης Κυρτάτας υπήρξε ο εμπνευστικός δάσκαλος, μας άνοιξε δρόμους γνώσης και σκέψης. Ήταν, κατά τη διάρκεια των σπουδών μας, και συνεχίζει να είναι δίπλα μας με την ευρυμάθεια, την οξύνοια, την αυστηρότητα, την ακρίβεια, την πρωτοτυπία της τολμηρής σκέψης και το ιδιαίτερο χιούμορ του. Το ίδιο ήταν και για τους χιλιάδες φοιτητές που παρακολούθησαν τα μαθήματά του στο Ρέθυμνο και τον Βόλο, όλα τα χρόνια της πανεπιστημιακής του καριέρας.

Οργανώσαμε το αφιέρωμα που ακολουθεί ως μικρό δώρο από καρδιάς για να γιορτάσουμε την αφυπηρέτησή του από το Πανεπιστήμιο, όπου πρόσφερε πολλά, και η οποία είναι συνάμα η αρχή μιας νέας και, όπως ήδη φάνηκε, πολύ γόνιμης φάσης της επιστημονικής του δραστηριότητας.

Από το πλουσιότατο βιογραφικό του (μακρόχρονη διδασκαλία σε ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια, άρθρα και βιβλία, συμμετοχές σε συνέδρια, συνεργασίες με μεγάλα ερευνητικά κέντρα κτλ.) και την επιστημονική προσφορά του στη μελέτη και κατανόηση της αρχαίας ιστορίας θα θέλαμε να σταθούμε σε δυο κυρίως σημεία.

Πρώτον, η εποχή που ονομάζουμε σήμερα Ύστερη Αρχαιότητα ήταν για πολλά χρόνια στη χώρα μας μια *terra incognita* για πολλούς μελετητές της αρχαίας ιστορίας, οι οποίοι σταματούσαν τις έρευνές τους στο τέλος περίπου των ελληνιστικών χρόνων. Αντίθετα, η φιλολογία είχε κάνει τολμηρά ανοίγματα σε συγγραφείς των πρώτων χριστιανικών αιώνων και σε ρεύματα σκέψης που η επιστήμη της ιστορίας αμφισβητούσε, αν όχι περιφρονούσε. Οι πρώτοι χριστιανικοί αιώνες είχαν αφιερώσει κυρίως στην ερευνητική δικαιοδοσία των θεολόγων. Ο Δημήτρης Κυρτάτας ανέδειξε στην Ελλάδα αυτήν την περίοδο ως ένα συναρπαστικό αντικείμενο ιστορικής έρευνας. Μας έκανε να δούμε το θεολογικό κείμενο ως ιστορική πηγή, όπως κανένας ιστορικός δεν είχε τολμήσει να κάνει έως τότε, αντλώντας από αυτό σημαντικές πληροφορίες για την καθημερινή ζωή και σκέψη, την πολιτική ζωή και τις εντάσεις των θρησκευτικών φαινομένων. Μας έκανε να ξαναδούμε την αξία των «μικρών πραγμάτων», που ρίχνουν άπλετο φως σε πτυχές της ζωής του αρχαίου κόσμου, με τις οποίες θεωρούσαμε ότι είχαμε πια τελειώσει, θεωρώντας λανθασμένα ότι δεν έχουμε να πούμε κάτι νέο γι' αυτές.

Δεύτερον, τίμησε και τιμά βαθιά τον κοινωνικό ρόλο του επιστημόνα. Παράλληλα με τη διεθνή παρουσία του, φροντίζει πάντα με συνέπεια και αφειδώλευτα να απευθύνεται στο ελληνικό κοινό, κοινωνώντας τακτικά τα πορίσματα των ερευνών του για το αρχαίο παρελθόν, διαλύοντας τις ιδεολογικές εμμονές με τις οποίες φορτώνει η εθνοκεντρική αντίληψη της ιστορίας τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και διαφωτίζοντας δύσκολα –ενίοτε οδυνηρά– θέματα. Τα άρθρα του στις εφημερίδες και τα περιοδικά έχουν την ίδια ποιότητα λόγου και σκέψης με ανακοινώσεις σε διεθνή επιστημονικά fora, αλλά παράλληλα διακρίνονται για τη συνεχή του έγνοια ο ήρεμος και ουσιαστικός λόγος του να γίνεται κατανοητός από ένα ευρύτατο κοινό που έχει

ανάγκη να μάθει να σκέφτεται κριτικά, μακριά από τις δημαγωγικές κορώνες και τις ευκολίες της προγονολατρίας.

Κλείνοντας τον σύντομο αυτό πρόλογο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους τους συγγραφείς και συνεργάτες που ανταποκρίθηκαν με μεγάλη προθυμία στο κάλεσμά μας και μας παρέδωσαν τόσο αξιόλογα κείμενα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Μεγάλες ευχαριστίες οφείλουμε και στον ζωγράφο Tomas Watson, ο οποίος δέχθηκε αφιλοκερδώς να δημιουργήσει και να μας παραχωρήσει το πορτρέτο του Δημήτρη Ι. Κυρτάτα, που κοσμεί το εξώφυλλο του περιοδικού. Τέλος ευχαριστούμε την καθηγήτρια Νανώ Μαρινάτου, γιατί στήριξε με ιδέες και πρωτοβουλίες την προσπάθειά μας από την πρώτη στιγμή.

Τα μέλη της συντακτικής επιτροπής του Post Augustum